

ՊՈՒԵՉ

ADRESSE
H. S. ALADJADJIAN
Directeur du journal Armenien
POUNTCH
16 Nafé-Han, Balouk-Pazar 16
CONSTANTINOPLE

7 U. F. U. P.

ԹԻԻ 2623

նութիւն, Բնագիտութիւն եւ Աստղա-

Հակերտին միտքը խճողել ու լեցնել

Թիւն չ'են տեսած, եւ այս տարին

Այլ էրկուսն հոգևորէ, ու հոգւոյն

տար օրինակներով եւ գոյներով կը

Հայոցս համար նոր երեւոյթ մ'է: Այս

մատենակ պահելի տեսարաններ, երև-

որչա՞նի կ'ուզէ՝ մեր տէրութիւնը միշտ

բացատրել իրերը, ա՜յնքան յստակ ու կշռուած սահմաններ կ'ուսայ, եւ ա՜յնքան ժպտուն ու կատարխառն դասաւանդութիւն մը, զոր ունկնդրող դասաւանդէ երեք ջ'ուրբ դասարանայն դուրս ելլել, որ որ անկարելի է՝ մինչեւ իսկ ամենէն ապուշին դուրս ելլել անկէ ստանց լսան մը հասկցած ըլլալու է կայ ճիւղերու մէջ դաս առնելու համար Փրօֆ. Պէզճեանի պէտք է ունինդրել. ուրիշ տեղ մի՛ երկխօսք Պարծ'անը Գօլճճին եւ աղգին: Պատ. ուելի Մանասէ Փափաղեան՝ Ամերիկայացիէ մը աւելի անդդիպագէտ պերճախօս բարողչէր, որոյ նման աղգու, հոգեւ շունչ, սահուն եւ ճարտասան լեզու շատ քիչեր ունին Թուրքիոյ մէջ, բարձրադաս դասարաններու անդդիպաղէն լեզուն դասերը կ'աւտնդէ. մեծ պերճախօսը եւ լեզուաղէտը Գօլճճին եւ Ա. Սյնիթալուն Փրօֆ. Ս. Լեւոնեան, ա՜յն որ հանճարի զուլան է եւ սիրելի աշակերտն է Փրօֆ. Տէյնայի, կը դասաւանդէ ղերահասկանալի, պարզ լեզու եւ մանկավարժական մեթոտով, Ուսողութիւն, Կենդանութեան իւրաքանչեւ, երկրաբանութիւն եւ Հանքաբանութիւն: Պատի՛ւ Գօլճճին եւ հայութեան: Փրօֆ. Զէնոր Պեղեանն՝ որդին Պէշճեանի՝ որ Փարիզու համալսարանական կրթութիւն առած է, կ'աւտնդէ Պատմութեան, Գաղաքական տնտեսագիտութեան, Իրաւագիտութեան եւ Գաղղլարէն լեզուն դասերը. իւր ոտը յիշգրտութեամբ եւ տնտեսական հշմութեամբ արդարեւ հիացման արժանի է. պատմաղէտը Գօլճճին (՝) Յարութիւն էֆ. Մուրադեան՝ ուսումնիչ երաժշտութեան եւ անդդիարէն լեզուն՝ իւր երաժշտական մասնաւոր ձիրքով ու կարողութեամբ փայլած է մանաւանդ հանգէսներու մէջ. քաղ. երաժշտարը Գօլճճին: Նշան էֆ. Պալեօղեան՝ որ այս տարի հրապարակեցաւ հայերէն լեզուն համար, որոյ մասին եւս պատեհ առթիւ կը գրենք: Կան նոեւ մէկ երկու օգնական դասաւանդներ՝ որը ստորին դասարաններու մէջ կը դասաւանդեն: Գօլճճի ամուլը ժամանակամիջոցը երկուքի բաժնուած է. երեք տարի՝ նախալրթարնի, չորս եւս Գօլճճին համար: Որչափ որ բողաքական հաստատութիւն մ'է, սակայն եւ այնպիս աշակերտաց մեծամասնութիւնը լուսաւորչականները կը կազմեն, եւ որոց Վճը ղիշերթիթի է: Կրօնական խորութիւն չ'կայ բնու. հակառակը ըլլալով՝ ուրախութի է որ առաւօտեան սովորական պաշտամունքը երբեմն չարականներով եւ հակապաշտարդութեանը կը կատարուի, եւ ուսուցչաց երկուքն ալ Լուսաւորչական են: Վարջութեան պաշտօնէութիւնը ուսուցչական մարմնոցն ձեռաց տակ ըլլալով, համբարաւորաբար սկզբունքի վրէ համաձայն կը վարեն զարդին ընտր գործերն: Արդարեւ իրենց համբարախութիւնը եւ սկզբունքը շատ մը բարձր վարժարանաց օրինակ կը նայ հանդիսանալ: Գօլճճին ամենաբարձր աստիճանն է դասականելուցի դրասին, գիտական դասաւանդութիւն մը տալ աշակերտաց. չ'են ա՜յլեր ա-

(*) Փրօֆ. Գրիգորեանն վրայ ուրիշ առթիւ, որ այժմ Ամերիկայէ գտնուի:

ներբողականով չ'ենք ուզեր երբեք Գօս-
ժէնի թերի կողմերը քողարկել, սա-
կայն այսպէս է ընդունիլ թէ ամուսնա-
կատարեալ համարուած դպրոցներ իսկ
իրենց թերութիւններն ու մտքի կող-
մերն ունին, եւ ասիկայ պատճառ-
ով չ'է որ անոնց բարեմասնութիւննե-
րը չ'իջուրին: Արեւու վրայ գտնուած
բիծերն ու արատներն պատճառ չ'են
կրնայ ըլլալ արգիլել ըսելու թէ Եւ-
րեղայի լուսատու եւ պայծառ չ'է:

ՍՈՒՐ

ԲԱՍՏՈՒ. 10 Նոյ. 1898:— Շնորհա-
կալիք:— Բարերարներ կան, որոնք կա-
թօտներ կը մուրան. կաթօտներ՝ ար-
դէն բարերար կը մուրան: Քիչ կը
պատահի, որ կաթօտ բարերար փնը-
տըսեալն առնէ հանդիսի տ'այնպիսի
բարերարի մը, որ կաթօտ կը փնտէ-
սողէն: Այսպէս գտայ ես այն մար-
դասիրութիւնը, զոր վայելցի մամուլը
երկու տարեկան խորբերդի մէջ, այն
առնինք 'ի վեր' երբ ամեն բաներէ չը-
քացած՝ յուսահատ եւ կեանքն եպե-
րելի բնօրն մը պէս չարած՝ դուռէ
դուռ ինկած էի, խնամեցայ այնպէս
ինչպէս միեւնոյն ընտանիքի անհատն
իմ բալըր դուստրիկութիւն: Մարդասե-
լութիւնը զուրգութեան մը փոխուե-
ցաւ այն առնին, երբ վայրկեանապէս
խալա՛ւ գրկուեցայ երկու աչքերուս
ըյսոյն: Այս տարօրինակ աղէտին հե-
տեւանքն այն պիտի ըլլար անտարա-
կոյս, որ՝ իրիշմած ցուպի մը վրայ՝ Ը-
լայի ամբողջ հասարակութեան մէկ
անպէտ բեռը, իթէ՛ բարերարիս խը-
նամքն ու հոգատարութիւնները, ճար-
տար բռնիքի միջոցաւ վերստին իմ աչ-
քերուս ըյսոյն տէրը չ'ընէին զիս:
Խորբերդ քաղաքի Ս. Կարապետ թա-
ղի բնակիչներէն Կարապետ աղա Ե-
ղիսեանի՝ որ եղաւ իմ աչքերուս մի-
ակ ըյսոյ, գիտարտութիւնը խորին
համակրանքի եւ պատուոյ առարկայ
իլլոյս ինձ, եւ եւս առերկայ եղած
ըլլալով անոր վեհանձն մարդասիրու-
թեան՝ իրրեւ զգացող մը այդ մեծ
բարիքին ու երախտիքին՝ օրհնութիւն-
ներուս հետ կը փութամ յայտնել իմ
խորին շնորհակալըս:

Վարդան Բանանայ Մամիկոնեան

ԳԻՂԱ. 20 Նոյ. 1898: — Աշուրը,
երաշտորիւն եւ աղաւթ: = Ծառերու
ծաղիկներ իրենց տօրերները թափե-
ցին, ամէնքն ալ մերկացան, սակայն
դեռ բնութիւնը իւր ամառուան կեր-
պարանքը փոխած չ'է: Տեղս եւ չըր-
ջակայքը կատարեալ տաքութիւն մը
կը տիրէ, մինչդեռ անցեալ տարի այս
ու ամառային անդադար կ'անձրեւէր
ու կը ձիւներ: — Ինչպէ՛ հոգադործի՛
աչքն ղէպ է երկինք տնկած՝ տնձրեի
բայց առատ անձրեւի կըստա՛ն, որով-
հետեւ երկիրը չորցած է, ցանուած-
ներն չ'են բուսիր, եւ արդէն բուսած-
ներն ալ տիրելը տաքութեան եւ հա-
րաւային հոգմոյ պատճառաւ ղեղնա-
ցած են: — Աղաւանդու միլիոնաւոր
բազմութիւն մը՝ արտերուն վրայ խու-
ճաթելով՝ ցանուածներն կ'աւերեն ու
կը կործանեն: Տեղույս ձերբեր կը
լթոնաւորեն թէ՛ իրենց մինչեւ այս
հասակն, այսչափ ազատի բազմու-

Րաշարժ, հրաշտութիւն, սոսկալի հեր-
դէհներ աստանդ:—Սրմեայ գինեը
սկսան վրայ դնել. խեղճ աղքատն ալ
սկսաւ խորհիլ՝ իւր գտականներն իւր
տրջըը տաած: Նթէ 4-5 չարաթ ալ
ընտելիւր իւր ներկայ վիճակը չբա-
րեփոխէ, վայ է եկեր աղքատաց,
տնանկաց եւ թշուառաց զմէն:

Ս. Ս. Յ.

—

ԿԷԼԻՊՈԼԻ. 12 Նոյ. 1898: — Քե-
ղեգորտիւն՝ հետաքրքրական տեղեկու-
թեամբ: = Մեր օգտախոսութիւնը
քիչ մ'ալ թէ՛ դրօսացուցիչ եւ թէ՛
տաւրի օգտակար ընելու համար՝
որ մէկ կ'անցնինք Կարգանէի գի-
ւմայը Մայտաւ. յիշուի օգտ-
չար փախելու շատ յարմար տեղ,
բայց եւ այնպէս միտք ու սիրտ
նեղելու յարմարութիւնն ալ ան-
ուրանայի: 1000 տունէ տաւրի մի-
այն Յոյն բնակիչներ պարտնակող
այդ գիւղաքաղաքն՝ իրաւ շատ
ազատ օգտլ է լաւ ջրով օժտուած
է թէ՛, բայց փողոցներու մէջ
շատ տեղեր տիրող անմարտ-
թիւնը տեսնելով՝ մարդս կը փոր-
ձուի կտակածիլ թէ միթէ մարդ-
կային էակներ չնայ տեղացիք եւ
ինչո՞ւ չեն ուղեր վայելել մար-
քութեան վերկարաց ու առողջա-
բար օգտւը, եւ թեքս այլպիսի
մարդիկ մինչեւ իսկ օտարաց առ-
ջե նախատեսք կ'ըլլան քրիստո-
նէական կրօնի մարտախրութիւ-
նը անտրդելով այս կերպով:
Վերջապէս տեղական օգը զինք
չնշանիք եւս ինք ընդարձայ մար-
քոգական բլբլով՝ աղատօրէն փը-
շով կը սրբէր ազնկութեանց
պրտաբարձութիւնը, ապա թէ ոչ՝
անեղելով միքրոպները երկնի
զմէն շատ պիտի սպառէին անդ-
ուսի տանց տեղական մահա-
ցուցակին տարեկան վեճակագը-
թութեան տեղեկանելու, եւ ս'-
այնքան այրելու, որքան միայն
կենելու երեսներն գտնալով ու
սպեղ տեսնելով՝ կը հաստատ-
ուէին, թէ գարշահոտութեանց
արդիւնք էին անոնք, հետեւաբար
յաճախուէյ շարժութիւնը ինչ
մը մահաւթի ճիւղաւթութեանց
հանդէպ: Այլ Մայտաի մայրերն
պրնծայի յատկութիւն մ'ունին,
«Աճեցէք եւ բազմացուրէք» լա-
սերտած են, բարձրանութիւնը կը
յարգեն, որմէ կը հետեւ թէ
խորդախութեանց գիւմում՝ հունին
ունին 7-12 եւ մինչեւ իսկ 14 ծը-
նունդներ, իրաւ շատ անհաւա-
նարի պիտի լիտէր մեղայն, եթէ
ծանօթ Յոյն քահանայէ մը չըս-
տագէտինք: Մի քանի փողոցներու
մէջ ա'յնչպիսի խառնեբամ կը վրիշ-
տային երկսեռ մանուկներ, որ
եթէ չզգուշանայինք, կրնային

Երբ կանխադրված է, և միշտ օրինա-
կելի՛ւ՝ ա՛յն անխնայ մայրերու, որ
սպաշարեալութենէ կը խրտաշին հա-
կաւակ ամուսնական պարտուոյ և
բնական օրինաց: Մայրատի կենե-
րն լաւ ջուհակ են, իսկ այրերն՝
հոգողոյժ, նստաւար և վարպետ
հիւան, այս վերջին արհեստի մէջ
չստան յաճախէն են թէ՛ Կ. Պոլիս և
թէ՛՝ այլուր լծափառելով միշտ
նստ կամքաւ կենալ կը վարեն.
հոգ, հոգ և ծով խաղաղի վար-
ձած են իրենց ձեռքը. չին վախ-
նար ալեկածութենէ, ամէն օր բա-
նելու կամ շահելու կ'անցնին
Դարդանէլ և իրիկունը իրենց
տեղը կը դառնան անպատճառ:
Անոնք գոյնի են նաեւ կրօնասի-
րութեան և գոյրոցասիրութեան
մէջ, որպէս հասարակցին մեզ
= Հայիւ 2 օր կրցանք կենալ
անդ. յաճախ օգով 3 քառորդ-
ժամ միայն քէց մեր նաակի
անցումը՝ ծովու վրայ նեղցին
գեղազտարժ տեսարանը վայելե-
լով: Վերջապէս մեր օգտիրոջու-
թիւնը կատարեալ բնելու համար՝
ծովայինէն ետքը ցամաքային ու
գետնային մ'ընեկ սրաշէջինք.
Առաջ երթեալեկելու պայմանաւ
երկձի կամք մը վարձեալի՛ւ՝ առ-
տուն կանաչ գէպ 'ի նորաւա-
կողմ՝ ճամբայ կ'ընենք եղինե-
րթալու: Նոյեան տապան մ'էր՝
կարծես՝ մեր կամքը, զի կը պա-
րունուէր 4 մեծ, 3 պզտիկ և հայ
պատանի մը կառապան, ընդամե-
նը՝ 8 հոգի: Միայն 2 ժամու հե-
ռաւորութիւն՝ Դարդանէլ մինչև
Դարանթիւն քաղաք ծովազերեայ
գիւղիկը. 2 ասրիէ 'ի վեր չին-
ուած լայնաբձակ խճուղի մը վը-
րայէն սրբիծաց կը գլորակէինք.
Եւտոյ ժամ մ'ալ առապար տեղ-
ուանքէ անցնելով կը մտնէք
Բէնքէօյ՝ 800 անով յանարեակ
գլխիդ, տրկէ ալ մեկնելով ժամը
10ին կը հասնիք եղինէ, որ՝ Պի-
զայի կառավարութեան մէջ՝ բա-
ւական վաճառաշահ գլխաւորու-
ղաք մ'է: Դարդանէլի կառավար-
ելի վսեմ՝ ճէմիլ վաշան՝ անցած
տարիէ 'ի վեր՝ բաւական չնայու-
ցած է զայն. փոքրցներու քաղա-
յատակը, քարուկեր գոյրոցի մը
չնիտթիւնը, կամբի մը նորոգու-
թիւնը, մանաւանդ գետէն ասդին
ջուր անցունելով՝ Հայոց և Յու-
նաց թաղերու մէջ ալ՝ 4-5 աղ-
բւրբներու նոր 'ի նորոյ պատ-
րաստութիւնը, ևն, արժանապէս
կը փառաւորեն Նորին վսեմու-
թեան ճէմիլ անունը քաղաք նը-
շանալովութեան: Տեղւոյն արկղա-
կալը Մեծ. Յակոբ էջֆ. Փոստա-
եան՝ այդ տղիւններու չնու-

Թեան համար՝ կառավարութեան կողմէն գրամահաւաք կացութեան և լաւ յաջողած է՝ ուստի կը շը- նորհաւորեմք այդ Հայազգի պաշտօնեայն, և մանաւանդ չենք դադարի միշտ գովելէ վերոյիշեալ Փաշան, որ Գարգանէի մէջ ալ մեծ դործեր առաջ տարած է, որպիսիք են՝ ծովեզերեայ քարափ, Ժամայրոյի աշտարակ, հասարակաց պարտէզ են՝ Եղինեջիք կը պարտաւորին նորա փառաւոր անունը քանդակել առաջ այդ նո- րակերտ աղբիւրներու կէտայ յի- շատակարանաց վրայ, և արժանի է, զի շատեր յայտնի կամ գաղտ- նի գէտ կեցեր էին գիւնացի թա- ղերէն գետէն առաջին անցնելով ջուր չտալու համար, այլ նա ան- կեղծաբար աշխատեալ ու յաջողե- րէ գիւղաքաղաքին կէտը ազատե- լու ջրի հեռաւորութենէ Ապրիլն ուրեմն ու շատահաւ աշտարակ երկ- րաշէն կառավարելու համար ինչ- ինչ 1000 տունէ աւելի է, Յոյն ու Թուրք ապրեւորով, որոց մէջ աննշան մաս մը կը կազմեն միայն 70 տուն մերազնեայք և իւր 20 տուն ալ Հրեայ ժողովուրդէ հա- յերը ունին երկուսու գաղտնի և փոք- րիկ եկեղեցի մը Ս. Գեորգ անուն, Ծախալացի Արթ. Տ. Կարապետ Օհանեան կը պաշտօնավարէ անդ- բաւական աշխուժիւ, նա պատ- ուեց զմեզ. Պատարագ մատու- ցինք և քարոզ խօսեցանք՝ ման- րամասն բացատրելով «7 թիւը և յորեւերան», նաև կործանող նկարագրելով օր մ'առաջ տօն- ուած «7 Թարգմանչաց կեանքը» ևն։ Աստ չենք մոռնար ի մէջ բե- րել՝ թէ յիշեալ քահանայն շատ յարմար է տեղական կացութեան, զի միշտ սպառնական դործունե- ւութիւն պէտք է՝ գրեթէ ժամ մը հեռու 2 թրքաբնակ գիւղեր՝ մի- այն ձմեռը կեցող իւր 23 տուն հայ բոչաներու մէջ, որք յաճախ իրարու ինչալով անխաղաղ կեանք կը վարեն և մինչև իսկ մերթ ընդ- մերթ սպանութիւններ ալ կը գործեն թէ՛ իրենց և թէ՛ այլոց մէջ. ուրեմն միայն մեզմ իրարը չ'աղդէր այդպիսեաց, և քանի որ եկեղեցիէն կը վախանան, քահա- նայական սպառնալիք ալ գոր- ծածուկու է ըստ տեղւոյն և պա- րագային, ինչպէս կը վարուի այդ Տ. Ծախալացին՝ ջախջախել ջանա- լով անոնց բերտ ու անկրթ բա- րոյականը։ Ուրիշ Հայ բոչաներու պէս անոնք ալ թէ՛ միջնագործ և թէ՛ անասնաբույժ են, եթէ երեք գող մերձեանայ և բառնայ ան- սուն մը, անմիջապէս զինուած կը հետամտին և սմբակի հետքեր խուզելով ու հարց ու փորձ ընե- լով՝ անմիջապէս կը հասնին և կը յա- ջողին գողոնը գողէն ձեռնթափ ընելու. ամեն ընդգիւծութիւն հը- րանելովից ու ժող կը պատասխան- ուի։ Գաղով իրենց ամուսնական կեանքին՝ շատ քիչ անգամ խա- զաղութեամբ կ'ամուսնանան. միշտ ինչոր մը կը յաղուի. մանաւանդ մերթ ընդ մերթ հարսնացու աղջիկ իրարմէ հափափելու կամ տե- ւանդելու աղետալի սովորութիւ- նը՝ կարծես՝ այդ բոչայից ժա- ուանդ մնացած է հին ատենը Գարգանիս կոչուած այդ երկրին իւր 3000 տարուան մէկ նշանաւոր գէպքէն։ Ո՞ր պատմագէտը չգի- տէր Տրովադայի Պրիամ թագա-

ւորին Պարիս աղան կողմէն գե- ղանի Հեղինէի առեւանգումը (Յու- նաստանէ) և այնու Տրովական 10 ամեայ պատերազմին ծագումը և հռչակաւոր քաղաքին տեսքումը են՝ ի հարկէ՝ իւր լքեալ ու ան- ուս ցեղեր շատ մը անապաշտ ու վարութիւններ ալ ունին այդ մա- զադործները. թէև պէտք է գը- րել, սակայն գէպք մը միայն բա- ւ աստ իւր օրինակէ վերջերս առ- թիւ մը հոն գտնուած էինք. օր մը բոչայ երախայի մը կնոնքէն ետքը՝ տուն մը գաղով, բաւա- կան լեզուանի բոչայուհի մը միա- մըտաբար կը պատմէր մեզ՝ թէ ա'յնչափ դժուար կատարուէր է տղայաբերութիւնը որ հարկա- գըրուէրն տան մէջ լեցուն գը- նուող բոլոր հրացանները պայ- թեցնելով պարպել, որպէսզի ար- զանգարդել մանուկը լսէ ու գտնուի գայ։ Այլ ևս գտնու- լէ՛, ո՛վ ընթերցող, թէ ինչ- ինչ լ'ըլլայ այն աղան, որ մերը ար- զանգէն կը վարժուի հրազենի պայթուցիկ ձայնին։ Այլ և այն- պէս գիւղաբնակ կամ լեռնացի բո- չայի մը ներքին է այդ անապաշ- տութիւն, քանի՛ քանի՛ անապաշտ- ներ գեռ կը գտնուին նոյն իսկ լուսաւորեալ կարծուած քաղա- քացիներու մէջ։ Եղինէի և շը- ջախալացի, ինչպէս նաև Պայրամը և Այվաճըզ գաւառակներու վա- ճառականութեան մէջ սովորու- կան արմուկէ աւելի մեծ դեր կը խաղայ խողկաղինը (փալամուտ), ինչպէս անցեալ Հոկտ. 30 թիւով Պիլայի թղթակիցը՝ Պայրամը նորապէս հրդեհը գրած ատեն՝ քան հազար գրիւր յորենին հետ միասին հարաւ քաշ (իւր մաս մը) խողկաղին այրելն ալ կը նը- շանակէր։ Բոլոր այդ կողմանց լեռներն ու գաղտնիք ծածկուած են խողկաղիններով։ Աղբիւրանդ- բան Տրովադայի (ս'է թէ Հո- մերի երգածն, որ վերագոյն յիշ- ուեցաւ) տեսքական մէջ ալ կը բարձրանան այդ յաղթ ծածկերն անթիւններ։ Առաջ, երբեմն շէն սիրուն քաղաք, արդ ամայի և ա- լերակ։ Այդ կը գտնուին շատ հին ատենէ մնացած պատմական շէր- մուկներ, որք 3-6 տարեկան է ի վեր հողացած նորանոր շէնքե- րով գիւրտութիւն կ'ընծային. յա- ճախորդաց՝ Հնութեանց օրօրան եղած են բոլոր այդ կողմերն, հատորներ պէտք են գրելու. աստ միայն խօսինք Եղինէի քովիլը՝ Տաճկաց գերեզմանատան հիւսի- սակողմը բարձրացող հողաբլի մը համար։ Ինչպէս պատմաբանաց յայտնի է, հին հեթանոս ազգաց շատերուն մէջ՝ թագաւորը կամ իշխանը կը թաղուէին մեծ հողա- բլրի մը տակ, զինուր և դար- գուր և շատ անգամ ձիովը և բա- պատարներով հանդերձ։ Եւրո- պացիք քիւմիայիս անուանած են այդպիսի հողաբլրները, իսկ մեր Հայքս «Կարկառակոյտ» ալ կը կոչուի զանոնք, որպիսի է ան- Եղինէի հողաբլրէն ալ, որ թէև շատ այցելուներէ միայն աչքով զննուած, այլ սակայն գեռ փոք- ձով չէ վաւերացուած. զի կար- ծողներ ալ եղած են թէ անի ըլ- լայ բնական հողաբլրը՝ տափա- բարձրացած, թերեւ արդիւնք երկրազնային հրաբորձը ան-

ցից։ = Վերջապէս Եղինէի մէջ կատարելով Եղինէի այցելութիւնը և վայելելով բարեկամաց արարելը անսովորութեամբ ի Գարգանէի շրջանը մեր սիրուն, այլ դժբաղդ Եղինէի այցելու արդէ ամիս մը հեռուցեալ էինք անաշ- նորդական թաղանթէն։

ՊԱՐԹԻ
ԹԱՐԱՐ - ԲԱՐԱՐԱՐ (Պուլա- րիս) 1 Դեկտ. 1898. — Արեւելեան Բաւարիայի նահանգներէն և Ֆրիլ- պէէ վեց ժամ հեռի գէպ ի ա- րեւմուտք Մարիցա գետոյն ձախ եզրի գաղտնի մը վրայ շինուած է Թարա- քաղաքը։ Աւանդութիւն- ներ կան, թէ գաղտնի առաջ փոք- րիկ գիւղ մ'է եղել և թաղաւոր- ներն աստ պաղար մը հաստառե- րէն. սակեց առաջ եկած է թա- թար-բաղարձը անուանուիլը. յարց. այս սովորութիւնը կը շա- րունակուի. շարժմը երեք անգամ որ ընդմէջ պաղար լինելով՝ գը- նումներ և վաճառումներ տեղի կ'ունենան։ Գարեբու հողմմամբ այս գիւղն ալ տակաւ առ տակաւ մեծնալով այսօր մեծ քաղաք մը եղած է 17000 բնակչօք, և բնա- կիւք կը բաղկանան Պուլիար, Թուրք, Գնչու, Հրեայ, Յոյն և Հայ ապրեւորէ։ Տեղական բերքերն են ընդեղէնք, արմուիք, առաջ՝ և կաթնատ. անասուններ։ Տեղւոյն գիւղը ընդհանրապէս գաղաղիւն լինելուն առ հասարակ անհշակ վայր մը մնացած է. թէև երկ- րագործութիւնը նահապետական կերպով է, սակայն տեղ տեղ եւրոպական նոր գործիքներով սկսած են մշակութիւն։ Տեղական կառավարութիւնը ամէն ջանք չինայելու զանոնք աւելի ընդհան- րացնելու համար. երկրագործա- կան ազարակ մը հաստատած է քաղաքէն քառորդ ժամ հեռի և եւրոպական նոր գործիքներով սկսած է ի մշակութիւն։ Իւրա- քանչիւր հասարակութիւն իրեն յատուկ մէկ մէկ աղօթարան և վարժարան ունին բաց ի պուլ- կարներէն, որոնք 4 եկեղեցի և 3 տարրական վարժարան և 1 նա- խակրթարան ունին. այս տարի ևս իրական սեռի համար 70000 ֆը- րանքով շինեցին փառաւոր նա- խակրթարան մը երկարի, որոյ յատակաղիւծը պատրաստած է Հայազգի ճարտարապետ Ներսէս Էֆէնտի Մէլիքեան. աստ յիշեալ արհեստագէտի վրայ ամէն բե- րան գովեստուք կը խօսին. նորա արուեստական բարձր արժանիքն կը գրուատեն. արդէն երեք ա- միս առաջ իսթօք (Արևելք) ա- նոն պուլիարական թերթին ալ ընդարձակ յօդուած մը նուիրած էր նորա համար. ի մէջ այլոց գը- րած էր նաև Հայ ճարտարագէ- տին արհեստական բարձր տաղան- գը. կը լսենք թէ քաղաքին մէջ մեծ ընթերցարան մ'ալ պիտի կառուցուի ի մօտ, և յատակա- գիծը մրցումը պատրաստած է Մէլիքեան Էֆէնտի։ Յիշեալ ար- հեստագէտն՝ բաց ի բաղնաթիւ կառավարական հաստատութեանց և նշանաւոր շինութեանց յատա- կաղիւծներէն, պատրաստած է մի փառաւոր ուղեք՝ գեղեցիկ նը- կարներով ի գիւնաց նահանգա- պետի և ժողովրդեան Պուլիարիոյ Բարձր. Ֆէրտիմանտ իշխանի ա-

մուսնութեան առթիւ, զոր ակա- նատեւք գլուխ գործոց կը կոչեն։ Հրապարակաւ կը շնորհաւորեմ յիշեալ ճարտարագէտն, որ տեղ- ադս սակաւաթիւ հայութեան հա- մար փառք ու պարծանք կը հա- ղիւնայ աշտարակ, որ իրենց բարե- մանութեամբ Հայ ազգը կը բարձրացնեն օտարաց։ Ապ- Ներսէս Էֆէնտի Մէլիքեան՝ բը- նիկ Պէշիքթաշիլ իւր նախնական ուսմունքն առած է նախ ազգային վարժարանի մէջ և ապա Միսի- թարեան վարժարան ի Բերա, հոսկ յետոյ ի Փարիզ. ի վերջոյ 13 տարեկան է ի վեր Պուլիարիոյ քանի մը քաղաքներու մէջ ճար- տարական ուսման պաշտօն վարած. այժմ նոյն պաշտօնով աստ հա- տատած է։ Տեղւոյն Հայք 37 տունէ կը բաղկանան, որոց գաղ- թականութեան ծագումն աշխա- տեցանք գիտնալ, սակայն փաե- րական գրութիւն կամ աւանդու- թիւն մը չգտանք. միայն գերեզ- մանական հին քարերն կարգալով հասկցանք որ 300 տարեկանէ ա- լելի է։ Բայց 30-40 տարի առաջ քանի մը Անգլիանուպոլսեցի Հա- յեր աստ գաղթած են և տեղա- կան Հայութեան մեծ դարկ ու փայլ մը տուած են իրենց անձ- նուէր գործունէութեամբ, և մին- չև իսկ այսօր նուիրական հա- տատութեանց գլուխ անցած՝ գո- վիլի եւանդակ Նուրջ մը կը հա- ղիւնանան տեղական Հայութեան։ Հայկական եկեղեցին գրեթէ քա- ղաքին մէջ տեղի է, և գրան ճակ- ալին վրայ արձանագործած է հե- տեւալը «Յամի տեառն է 1820 Օգոստ. Ողորմութեամբ Տեառն ի հիմանէ նոր կառուցաւ սուրբ ե- կեղեցին Յանուն սրբոյն Ստեփան- նոսի Յառաջնորդութեան Տ. Մես- ոսդոյ արքեպիսկոպոսի, ար- գեանք և ջանք օրհնեալ իշ- խանաց և աստուածաբան ժողո- վուրդոց Հայոց»։ Եկեղեցին ունի մի պանդուխտ թոշակաւոր քա- հանայ։ Բակին մէջն է վարժարանը՝ խորհրդան անուամբ. ուսանողաց թիւն 33՝ երկուս, 6-13 տարե- կան. կուսանին բաց ի մայրենի լեզուէ, զիտական նախադիտե- լեքներ՝ երկու գաղատաց հակո- ղութեան տակ, որոց աշխատու- թիւններէ մասաղ մանկալին մե- ծաղէն օգտուելով, այժմ հայե- րէն լեզուն յատակ խօսելու կարո- ղութիւն ունին, և աշակերտաց մը տատարական և բարոյական կազ- մութեան վրայ զգալապէս ակնե- լին կը վայրեն գաղատաց ան- լանջ ջանքերն։ Հին վարժարանն՝ որ բաղրիլին անյարմար էր, այս տարի թաղական խորհրդարանն իւր յարակից սենեակներուն հետ միացնելով՝ ունեցանք մի յարկի վրայ վարժարան մը, առաջապա- հական գիւրքով։ Տեղը կը գտնուին 23 ի չափ կաղթականներ, որոց չորսը բնականօք են, և առ հա- տարակ իրենց գործերովը կը դը- ղին անբաւիր վարուք և գովելի աշխատութեամբ։

Տ. ՎԱՐԳԱՆԱՆ

ՏԻ ԿԻՆ ՓԵՓՐՈՆԷ
Գայեթիէ Նոյ. 24 թիւով առ- մեզ ուղղեալ նամակ մը ցաւալի

մահադոյժ մը հարորդեց։ Գայեթ- լիի կառավարչութեան օգնական համաձեւան Վսեմ Յակոբ Էֆէն- տիի ամուսին տիկին Փեփրոնէ՝ Նոյ. 20 ի ուրբաթ օրը, տեղւոյն և չընկալեց բժշկաց ջանից հակա- ուակ՝ յետ կարճատե հիւանդու- թեան, կնքեալ է մահկանացուն, ի հասակի 33 ամաց, մարմնը Ս. Աստուածածին եկեղեցին փոխա- գրուել, և հետեւեալ օրը մեծա- չաք հանդիսիւ եկեղեցւոյ բակին մէջ ամփոփուել է։

Յուզարկաւորութեան թափու- րին նախագահեալ է Գեռ. Առաջ- նորդէն Առաւօտուն յատկապէս Ս. Պատարագ մատուցուել է։ Ներ- կայ գտնուել են Յանաց Մեռաւ աղօթի փախմորը Պապա Աթա- նաշ Էֆէնտի, բողբաղկանաց քա- լաղիլ Բերթիլ Էֆէնտի, Հայ ու Յոյն քահանայից գաւաւրն, Հայ ու Յոյն նշանաւոր ազգայինք ու կա- ուալարական պաշտօնեայք. եր- կար ժամանակ տխուր հնչել են Հայ ու Յոյն եկեղեցեաց զանգակ- ներն, և կառավարութեան կազ- մանէ ոտիկանք՝ ժամատարայք ու քաղաքապետական չափաչք բա- րեկարգութեան հոգ տարեր են։ Մեծ ու ընդարձակ եկեղեցւոյն ներսն ու շուրջը ժողովրդեան ան- թիւ բազմութիւն, երկու սեռէ, ամէն ազգերէ, համախառն, յոսեր, ցաւակցութիւն ու վըշ- տակցութիւն յայտնել և բազմաբ արտասուել են։ Թաղման արարու- ղութենէ հտքը, աս ի ցաւակցու- թիւն և ի միսթարութիւն այցի- լեր են Յակոբ Էֆէնտիի, առաջ- նորդարանի և իւր բնակարանի մէջ, բաղնաթիւ նշանաւոր ան- ձինք, կառավարական պաշտօն- եայք և Վսեմ կառավարիչ փա- չայն։

Հանգուցեալ տիկինն՝ Էրզը- րու մի նշանաւոր տունէ մ'էր։ Քա- նի մը տարի առաջ մայրաքաղա- քը եկած, և ամուսնոյն՝ Վսեմ Յակոբ Էֆէնտիի ի Գայեթիի կա- ռավարչութեան օգնականութեան պաշտօնով երթալէն քիչ ժամա- նակ ետքը՝ անցեալ տարի՝ Գայ- սելի գացած, ձմեռն անդ մնա- ցած, և ամուսն թաղաւ գիւղի մէջ անցուցած էր։ Էֆէնտի ամուսնոյն հետ ի սուգ համակեալ կը թողու- միակ գործիկն։

Մեծարոյ նամակաղիւն կը յատկաւ հետեւեալ տողերն։

«Տեղւոյն ամբողջ երկսեռ հասա- րակութիւնն անջալի ու անմիթաբ ցաւով համակեցաւ։ Հանգուցեալ տի- կինն իւր անաղիւտ ու եղական բը- նաւորութեամբ զինքը հեռուէն ու մօ- տան հանջնջներուն սրտին վրայ հա- տարկութեան աշխարհի խոր հետք մը ձգած էր, որ իւր կորուստը անբաւե- լի վերք մը կը բանայ իւր ծանօթնե- րուն սրտին, ու մեծ վիշտ մը՝ իւր սե- րին մէջ իւր առաքելն տիկնոջ մը ու տիպար մը մը կորուստը։ Ուրեմն ինչպէս որ անկարելի էր զինքը տես- նել ու չհամակրել, նոյնպէս անկարե- լի է զինքը կորուսանել ու աղի աղի արտասուել զխաղիւ իւրանց յորդ արտասուքներուն հետ։ Ի. ԱՐԱՆԱՆ

Արգարեւ այսպիսի ներքոյնե- րու արժանի է հանգուցեալ Տիկ- նոյ կեանքն ու գնացքն Արգարեւ իւր Էֆէնտի ամուսնոյն, Համաձ- ճեան Յակոբ Էֆէնտիի, մեր վա- ղեմի բարեկամին արժանաւոր լը- ժակից էր և բնորո տիպար առա- քինի մայրութեան։ Մայրաքաղա- քին մէջ քանիցս իւր քաղցր ու աղու տեսակցութիւնը վայելելու

պատիւ ունեցանք ընտանեօք հան-
գերծէ։ Չեմք կրնար խորապէս չը-
ցառել մեր վսեմաշուք բարեկամին
կողակից տիկնոջ այս անակնկալ
ու տարածում մահուան վրայ-
նա՛նք ու դա՛նք կորուստ։ Երկ-
նային միութեամբ իմ կրնալիս
թեմք։ Բարեբաւարակ երկայնակե-
ցութիւն կը մնալ իմ մեր սիրելի
բարեկամին, իւր դատարան ու
համայն պարագայից համար։

ԳՐԻԳՈՐ ԼՖԷՆՏԻ ՄՍԵՐԵԱՆ

Ո՛չ սակաւ ցաւալի կորուստ
մ'ալ ունեցանք այս օրերս։ Այլ-
գային ծանօթ վաճառականներէն,
ընկ կարենցի Գրիգոր Եֆէնտի
Մարտին, որ մայրաքաղաքի մէջ
հաստատուած էր ընտանեօք հան-
գերծէ, կնքեց մահանայոցն, տու-
կաւին 45 տարեկան, և անցեալ
կիրակէ Մաքրի գիւղի Ս. Աստ-
ուածածին եկեղեցւոյ մէջ կատար-
ուեցաւ յուղարկութեան հան-
դէսն, եկեղեցական մեծ թափու-
րով, ի ներկայութեան եղբակողո-
սաց, վարդապետաց և բազմաթիւ
քահանայից։ Յատկապէս Ս. Պա-
տարոզ մատուցուեցաւ։ Գամբա-
նական խօսեցաւ Ալեքսանդր Տ.
Գրիգորի Սրբազան։ Յիշատակեց
հանգուցելոյն նշանաւոր հօր ան-
ուամբ Երզրումի մէջ կատուցեալ
բարձրացեալ հոյակապ վարժա-
րանն և այլ բարեբարութիւններն,
և նորա որդւոյն հանգուցեալ Գր-
իգոր Եֆէնտիի հայրենի առաքի-
նական ընթացից հետեւող գործ-
ուելով յարգանաց ու մեծարանաց
արժանի հանգիստանալ։ Յատկա-
պէս հաշտեց թէ՛ Գրիգոր Եֆէն-
տի յանձն առած էր խումբ մը որ-
ւոց պաշտպանութիւնը, և նուի-
րած է բաւական գումար մը Մաք-
րի գիւղի գերեզմանատունը շըլ-
լապատելու համար։ Յուղարկա-
ւորութեան թափոյն յունական
եկեղեցւոյ առջեւն անցնելու ա-
մեն Յոյն կղերն ելաւ մաղթանք-
ներ արտասանեց։ Յուղարկու-
րաց մեծ մասը կը կազմէին ալ-
գային ու օտարազգի վաճառա-
կանք ու սեղանաւորք, և ամէն ոք
գովեստիւք կը վկայէր հանգու-
ցելոյն բարեմասնութեանց համար,
և ահա այս վկայութիւններն են,
որ անմահանալի պիտի պահեն
հանգուցելոյն անունն ու յիշատա-
կը։ Միութեամբ իմ և երկար ու
անդարաւէտ կեանք մաղթելով
այլի տիկնոջն ու որդւոյն համար,
կը բազմաթիւ որ Մարտին տունը
գարուց ի դարս մնայ պերճ ու փա-
ռաւոր։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսական Պորուշան քաղաքի
նամակ մը գառնապէս կը գան-
գատի Ալեքսանտր անուն քահանա-
նի մը գէժ, որ մայրաքաղաքիս
գացած է եղեր։ Այս քահանայն,
կը գրէ նամակաւ իմ, իւր անվա-
նի վարմունքով ո՛չ միայն տեղ-
այս ազգայնոց, այլ և օտարազ-
գեաց գայլակորութեան պատ-
ճառ եղած է։ Տեղւոյս պատուար-
եան Հոգաբարձութիւնն ու քա-
նայնայ Հարք քանիցս խրատեցին
յորդորեցին որ յուղարկութիւն
դառնայ, բայց մտիկ չըրաւ և կը
չարմաղէ իւր ընթացքը։ Չուզեր
յիշատակել Կ. Պոլսոյ Ս. Պատրի-
արք Հօր անունը, փողոցները կը
ըլէ՛ ձեռքը Աստ առած, իբրեւ

առաջնորդ կամ Պատրիարք, չեմ
ճանչնար, կը գրէ, ո՛չ Հոգաբար-
ձութիւն և ո՛չ Պատրիարք։ Եր-
ուարած միացած են քահանայք։
Անճառնի քարոզութիւններ կ'ընէ
եկեղեցւոյ բեմէն, կը պարտադրէ
Ս. Պատրիարքը և քահանաները,
և այլն, և այլն։ Եւ Կեղերնական
վարչութեան կրօնական ժողովոյ
ուղարկութեան կը մատուցանուի
այս տղերքը։ Ո՛վ է Ալեքսանտր քա-
հանայն, որ գացեր արձակ հա-
մարձակ կը գայլակորեցունէ կը
խառնէ Պօթուքանի Հայերն ու
պատուարժան քահանաները։

— Իսկիւնարի Սէլամիյէի
Թաղ. Խորհուրդը Կրօն. Ժողովոյ
առաջարկել է՝ քահանայական
կարգ առլ թաղին վարժարանին
անօրէն գառնաւոր Փաշայեան Տիգ-
րան Եֆէնտիի, և ժողովն լռելով
Գր. Բարդուղիմէ վկայութիւնն ալ,
Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր յանձ-
ներ է անօրինել զարժանն։

— Կրօն. Ժողովն՝ Խորհուրդի
Գր. Առաջնորդին տեղեկագրէն
իմանալով որ, Գուլէ գիւղի Գե-
որգ քահանայն Խիսանեան կարա-
պետ անուն անձը իւր եղբոր այլի
կնոջ հետ պատկած է Հայ եկե-
ղեցւոյ կանոնաց հակառակ, — ու
րոշել է իբրեւ ապօրինաւոր ու ան-
վստահ հրատարակել ձեռքեալ
պատկն, և պաշտօնադրութեան ու
ապաշխարանաց ենթարկել քա-
հանայն։

— Կայսերական պալատն բը-
ժիկնեւէն տըթնոր Մանուէլ Է-
ֆէնտի Խիթիճեան. որ բազմա-
ծանօթ է իւր առողջապահական
կարեւոր հրատարակութեամբը,
Գիւնթուլի շէքերագրով տեսար
մը հրատարակած է այս օրերս,
պայմանաւ որ հասցիքը Գումգու-
փուի Աղբատարինամ ընկերու-
թեան և վարժարանաց յատկա-
նայ։ Այս տետրը կը վաճառուի 2
դրոշի։

— Օգոստ. Սուլթանն հաճեցաւ
Ուրայի երկրորդ տառիճան չնոր-
հել՝ ազգային հանրածանօթ սե-
ղանաւորներէ թաճեան Վսեմ,
Սարգիս Եֆէնտիի կը չնորհաւ-
րեմք ի սրտէ, անտարակոյս լինե-
լով թէ ո՛րչափ բարձրանայ, չպի-
տի մահանայ՝ յաճախ ի բարձուստ
նայիլ ի խոնարհ, և աւելցնելով
իւր բարեգործութիւնները՝ օրի-
նակ պիտի հանդիսանայ բարձր
գառնէ, ինչպէս իւր սովորութիւ-
նն է՝ բնաւ կարեւորութիւն չը-
տալով վայրահալութեանց։

— Գարեւոր հաշտակուր հան-
քաւոր Պ. Մանթաշօֆի ամուսին
տիկնոյն մեծ գումար մը կը նուիրէ
ի Փարիզ հայկական եկեղեցւոյ մը
չինութեան համար։

— Պալքէտիւրի-Պանտումոյի ա-
ռաջնորդական տեղապահ կարգե-
ցաւ՝ Արթ. Տ. Թաթուլ վարդա-
պետ։

— Պատրիարքարանն հարկա-
գրեցաւ ընդունիլ իղմիրի առաջ-
նորդ Ալմանեան Գր. Տ. Ներսէս
Սրբազանի հրաժարականը, նկա-
տելով որ թաթուլանօք կը խընդ-
րէ ընդունիլ։ Առաջնորդական
ընտրութեան հրահանգ և ընտ-
րելեաց ցանկ կը զրկուի իղմիրի
Ընտրելի նշանակուած են Գր. Տ.
Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Յով-
հաննէսեան, Տ. Հմայեակ եպիսկո-
պոս Իրմաքսան և Տ. Յակոբ Ա-
շոտ եպիսկոպոս։

— Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն,
անցեալ կիրակէ, եկեղեցւորի
եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առ-
թիւ, յիշեալ եկեղեցւոյ մէջ հան-
գիսաւոր Պատարագ մատուց, քա-
րոյ խօսեցաւ, շաբաթ երեկոյ ու-
կիրակէ ցերեկ նախագահեց՝ Թաղ-
Խորհրդոյ ատենապետ Ֆրէնկեան
Մարտ. Եֆէնտիի բնակարանին
մէջ պատարագաւ սեղանին։ Նո-
րին Ամենապատուութիւնը կիրա-
կէ այցելեց եկեղեցւոյն աւագերէց
Տ. Խաչատուր Հօր, որ ժամանակէ
մ'ի վեր անկողնոյ կը ծառայէ։

— Սեղ. քահանայարկ (Ռուսիա)
մէջ աղկանց համար կար ու ձեւ
գալոց մը հաստատուել է կովկաս-
Բարեգործական Ընկերութիւնը,
վերադառնալով եւ օրիորդ Ուրիմ-
պետար Տէր Անտրեասեանի։ Կա-
րեւոր հաստատութիւն մ'է այս
և օրինակելի։

— Պաշտօնական
«Ըստ կտակի բարեկիշտակ
Յովսէփայ Իղմիրեանց՝ տարւոյս
Յուլիս 6 թուակիր և 48 թուա-
համար պաշտօնական յայտարա-
րութեամբ հրաւիրուած էին թէ և
այն հեղինակներն, բանասէրները՝
որք աղգային գարութեան և
պատմութեան վերաբերեալ ո՛ւնէ
աշխատութեամբ կը փափաքին
մասնակցել Սահակ-Մեսրոպեան
գրական միջանակաբաշխութեան,
իրենց աշխատասիրութիւններն
յուղարկել մինչև առաջիկայ
1899 տարւոյ Յունուարի վերջ,
սակայն ըստ նորադրոյն անօրինա-
լութեան կտակի գործադիր մնայուն
թանձնաժողովոյ, յիշեալ պայմա-
նաժամն երկարաձգուած է մինչ
1899 Փետրուար վերջ։ Հետեւ-
բար վերստին կը հրաւիրուին հե-
ղինակներն ու բանասէրները որ
հաճին իրենց աշխատասիրութիւն-
ներն յուղարկել առ Ամենապա-
տիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրն
ի Կոստանդնուպոլիս, մինչ որոշ-
եալ պայմանաժամ։ Տպագիր եր-
կասիրութիւնը հարկ է որ երեք
օրինակ լինին, իսկ ձեռագրելը մէկ
օրինակ, որք ետ չեն գարձուիր։»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եւմէնէ Իգտամ լրագրի գըր-
ուել է թէ՛ նահանգին մէջ տեղ
տեղ ժողովրդեան վնասող առ-
պատակը ընկճեցան չնորհիւ Օ-
գոստ. Սուլթանին, և նոյն տեղե-
րը զօրաց կողմանէ գրաւուեցան։
— Պետական խորհրդոյ վար-
չական բաժնի անգամներէն Ռիզա
փաշայի նախագահութեամբ
յանձնաժողով մը կը կազմուի՝
ծրախոտի Բէթիի վարչական գոր-
ծառնութեանց համար։

— Պիթիւի կուսակալ Մէճիտ
պէյ՝ տնտեսական և այլ պաշ-
տօնէից հետ նահանգին մէջ չըր-
ջաղայի երեւ և Սըբրդ գացեր է։
— Օգոստ. Սուլթանը գետին
մը նուիրեց աւստրիական հիւան-
դանոցի մը հաստատութեան հա-
մար, և գեապանը Նորին կայսե-
րական մեծութեան ներկայացաւ
առ ի չնորհակալութիւն։

— Թարիք լրագիրը կը ծանու-
ցանէ թէ՛ քաղաքական ու զին-
ուորական բոլոր պաշտօնէից ամ-
սաթողակներն կանոնաւորապէս
վճարելու էական միջոցներ կը
խորհի ելմանց պաշտօնատուներ։
— Մշտ Օղոթ ու Թիպիան գիւ-
ղերու պէյերու և յիշեալ երկու

գիւղերու բնակչաց մէջ թշնամու-
թիւն կար տարիէ մ'ի վեր, և ժող-
վորդը ո՛չ սակաւ կը վնասուէր։
Այս օրերս Պիթիւի սպաշտօնեայք
և Մշտ կառավարիչն այդ կողմե-
րը գացեր, խրատուր ու հաշտե-
ցուցեր են։

— Իգտամ լրագրին գրած էր
երկուշաբթի է՝ «Կրեմէ» կղզիէն
արտածեալ վաճառքներէն մտքս
առնուլ սկսեւ են մտքատանց ու-
մանք, մինչդեռ՝ կղզին Թուրքիոյ
մէկ մասն է, և անոր վրայ օսման
եան վեհապետական իրաւունքը
տեղութեանց կողմանէ ապահով-
ուած ըլլալով անոր արտածեալ
վաճառքները մաքսի ենթարկել
ըստ քաղաքական պատշաճ չէ։
Ռուսի, ըստ առաջարկութեան
արտաքին գործոց նախարարու-
թեան, նախարարաց ժողովոյ ու
րոշմամբ պատուիրեցաւ որոց անկ
է՛ ինչպէս մինչև ցարդ նոյնպէս և
այսուհետեւ վարուիլ այդ կղզիէն
եղած ապրանքներուն համար։»

— Պէյրութի նահանգի նապ-
լուս գաւառի կառավարիչ Շէֆիզ
պէյ, և Գանեայի նահանգի Ալա-
իյէ գաւառակի գալմագամ
Քեամիլ Եֆէնտի՝ գաւառի պիտի
ենթարկուին իրենց զեղծմանց
պատճառաւ։

— Մօնթիէօր լրագրին կը ծա-
նուցանէ թէ՛ Ռուսիոյ արտաքին
գործոց նախարար Մուրապիէֆ
կոմսն, կայսեր հրամանաւ, Ռու-
սիոյ ու Թուրքիոյ բարեկամու-
թեան վրայ խօսած է Կոմսն ըսեր
է թէ՛ բազում ժամանակէ ի վեր
երկու կառավարութեանց մէջ դո-
յացեալ բարեկամական յարաբե-
րութիւնը հետզհետէ զօրացած
հաստատուած է, և ասոր հակա-
ռակը ցուցնելու նկատմանն
Պորսայի հարքներ են։

— Վանայ Վաթիման ըստած
տեղը քարիւղի ամենահարուստ
հանք մը գտնուել է, որ ո՛րեւէ
գործողութեան կարօտ չըլլալով
սպիտակ գոյնով ըստ մը կուտայ
եղեր։

— Կրեմէի մէջ նոր յանձնա-
ժողով մը կազմուել է՝ մայրա-
քաղաքիս յանձնաժողովէն զրկը-
ուած արիւնները բախելու հա-
մար։ Յիշեալ կղզին գտնուող
ուս զօրաց 300ը կը վերագառ-
նան իրենց տեղերը։ Ի պաշտօնէ
կը ծանուցուի թէ՛ Կրեմէի կա-
րօտ մահմանականաց համար մայ-
րաքաղաքիս յանձնաժողովէն զըր-
կըւած 4400 պարկ ալիւրն հասեր
է տեղը և հեռագրուել է ի Կ.
Պոլիս։

Դ Ր Ա Մ Ա Կ Ա Ն	
Կ. Պոլիս. 5 Դեկտ. 1898	
Օսմանեան Քանսուլէտ	25-05
Ռուսիայի Երկաթուղի Ֆրանզ	110-50
Թրամուէյ	Լ. 0. 870
Մէճիտիյէ	108-06
Օսմանեան լիւրս 100 զրուշիէ	
Մէթալիք	95-50
Հինգնոց	102-08
Վեցնոց	102-20
Ռուսիայի Երկաթուղի	8-54
Ռուսիոյ Բոլ	90
Գաղղիական լիւր	87-24
Անգղիական	110-08
Գրիմից	51-05

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Անգղիոյ պէտական աւագանի
տակաւին կը շարունակէ՝ աստ
անգ ինճոյց տեղաններու վրայ
և ընդունելութեանց առթիւ ա-

տեղափոխել և աշխարհավարական
ընթացից ու գործոց վերաբերեալ
գիտությունները արտաբերել։
Անցեալ չորեքշաբթի ալ Անգղիոյ
գաղթականութեանց նախարար
Մ. Չէմպերլէյն Վիգֆիլա քաղա-
քին մէջ ատենախօսելով ըսեր է.
— «Չեմ կրնար բան մ'ըսել ձեզ
ապագային վրայ. Գաղղիոյ հետ
գոյանալի համաձայնութեան կա-
խումն ունի ներկայ ժիւսակին կեր-
պարանախօսութիւնը։ Ես կը փու-
փաքիմ՝ երկու մեծ պետութեանց
անկեղծ բարեկամութեան. բոլոյց
այս՝ վերջին ժամանակներս Գաղ-
ղիոյ կողմանէ մեր գէժ տեսնը-
ուած դարձուածոց պատճառաւ
անկարելի իրլլայ։ Եթէ մեք խել
մը թոյլտուութիւններ ընենք
Գաղղիոյ՝ առանց փոխադրեմ
թոյլտուութիւններ պահանջելու,
յիշեալ կառավարութիւն ամէն օր
մենէ շատ մը նոր արտօնութիւն-
ներ պիտի ուղէ, և այս՝ ընդու-
նելի բաներէն է։ Ձինաստանի
մէջ Ռուսիոյ ու Անգղիոյ ի համա-
ձայնութիւն գաղն կարելի է, Անգ-
ղիոյ ու Գերմանիոյ բարուք յա-
րա երկութեան մէջ գտնուիլը՝
չա՛տ փափաքելի, և Միացեալ
Նահանգաց հետ Անգղիոյ բարե-
կամութիւնը՝ չա՛տ ուրախալի է։»

— Յունաստանի պաշտօնական
լրագրին հրատարակել է թէ՛ եր-
րորդ կարգի ծովակալութեան
(Գոնթի ամիրալ) աստիճանը տըր-
ուած է Յունաստանի թագաւորին
որդի Ժօրժ իշխանի։

— Ռուսիոյ կայսրն հրամայել
է 180 միլիոն ռուպլի յատկացնել՝
գաղտային թնդանօթաձիգ՝ զօրաց
կազմակերպութեան համար։ Թիւն-
դանօթներուն մեծ մասն՝ ուսու-
գործարանաց մէջ և փոքր մասն՝
գաղղիական գործարանաց մէջ
պիտի պատրաստուին։

— Անգղիոյ թագուհին 7000
Ֆրանք նուիրել է՝ Մուսանի Խար-
թում քաղաքի մէջ Կորոնի փա-
շայի անուամբ շինուելի վարժա-
րանին համար։ Մինչև ցարդ 85
հազար անգղիական իրա հաւաք-
ուած է այս նպատակաւ։

— Ի Հոմ ֆլուսակար մարդոց
գէժ՝ զուարեալ միջազգային
դեսպանախորհուրդն ընդհատել
է նիստերն, առանց որոշեալ ժա-
մանակի։ Գաղմի պահուած են՝
մինչև ցարդ եղած խորհրդակցու-
թիւնը։ Կարծողներ կան թէ՛ կա-
ռավարութեանց սմանք, ինչպէս՝
Չվիցերի, Յունաստան և Անգղիա
չպիտի համաձայնին։

— Ճարսի կառավարութիւնը
կը պատրաստուի 40 միլիոն անգ-
ղիական լիւրս փոխ առնելու հա-
մար։

— Սպանիոյ կառավարութիւն՝
որ տակաւին նոր կնքեց Միացեալ
Նահանգաց հետ վերջնական հայ-
տագիրն, և ունի պարտութեան
հետեւանքն եղող ծանր զբաղում-
ներն, — հարկադրուած է աշա-
լըրթութեամբ հսկել արքայական
զահուն հետամուտ Բարբոսեանց
չարժանաց ալ, որ վերջին օրերս
երկրին այլ և այլ կողմերը կը
տեսնուին, և երկիւղալի կերպա-
րանք մը առած են։ Հաստատուած
է, որ Բարբոսեանք յաջողել են՝
քանի մը նահանգաց մէջ զէնք ու
հրանիւթ զետեղել և ժողովուր-
դը գրգռել։

— Անգղիոյ թագուհին աշխար-
հի ո՛չ միայն երջանկադոյն այլ և
մեծահարուստ կիներն է։ Ունի բա-
զում հոգեր, անտառներ, Անգղիոյ

և այլ երկրաց մէջ, և շատ մը դու-
հարեղէն՝ ընտիր ու թանկագին։

== Հոգեւոր տիկին Հիւրշ 700 հազար ֆրանք նուիրեր է
Ինչիւն տիկնանց ընկերութեան՝
որբանոց մը հաստատութիւն համար։

== Անգղիոյ կառավարութիւնն
որոշեր է՝ 10 միլիոն անգլիական
լիւրա փոխ առնուլ հանրային շին-
ութեան համար։

== Միացեալ Նահանգաց հան-
րապետութիւնն՝ այս տարի 494
միլիոն 333 հազար տղար մուտք,
և 332 միլիոն 381 հազար տղար
երջ ունեցած է։

== Նոր վիճակագրութեան մը
կ'իմացուի թէ՛ Գաղղիոյ մէջ անց-
եալ տարի 6479 ծնունդք պատկա-
նեցած են, նախորդ տարւոյ ծննդ-
քէն թուոյն հետ բազմապատկու-
ման վրայ լիարժեք նուազու-
թեան պատճառաւ այդ պակասն
լցուած է։

== Գերմանիոյ մէջ սկսած են
յատուկ խնամով կրթել թուրքա-
ները, և դնել երկրորդական կա-
յարանները։ Նոր շրջակայացի կա-
րգումն համար, թուրքերն 3-10
անգամ կ'արտասանեն կայարանին
անունը, և մանաւանդ գիշերները
գիւրութիւն կ'ընծայեն անորապէս։

== Միացեալ Նահանգաց կա-
ռավարութիւնը շատ խստութեամբ
ու անապատութեամբ կը վարուի
արեւելոյց դէմ։ Վերջին պատե-
րազմին ժամանակ նշանաւոր հան-
դիսացող ծովային զինուոր մը, ի-
րեն ի պատիւ տրուած խնայքէ մը
երկնով հանրակառք մտնելու ա-
տեն, չափէն աւելի խնայք ըլլալուն
համար կ'ընայ, և թէ ինչ մը
կը բացուի քիմի վրայ։ Ոստիկանք
կը վազեն կը տանին զանի պահա-
կանցը, և 3 տղար տուգանք կը
դատաւարտուի ըստ օրինի։ Ճին-
ուորն սկսած լինելու պէս կը ծանու-
ցան իւր քաջագործութիւններն
ու վրայ տպւորեն կը ցուցնեն, սա-
կայն կարեւորութիւն չարտիր և օ-
րէնք կը գործադրուի ճշգրիտ։ Ա-
հաւաստի, ամերիկացիք՝ արեւել-
թեան չարեաց առաջնն առնելու
համար, ինքնին ինոզ արեւելե-
րէ ալ տուգանք առնելու օրէնք
տահմանած են։

== Պեւեղի գետտեան նախա-
բարը խորհրդարանին կ'առաջար-
կէ բանաստեղծութեան կամ՝ տու-
գանքի ենթակիւն՝ մասնաւոր
գումար մտնելու դուրս տեղեր հը-
րապարակաւ անվայել երգեր ու
խօսքեր արտասանողներու համար։
Մասնաւորապէս 16 տարեկանէն
վարեկող պատանեաց առջև այդ-
պէս վարտապետները՝ 15 մինչև 3
տարի բանաստեղծութեան, կամ՝
100է մինչև 1000 ֆրանք տու-
գանքի։

== Սաքս-Ալթէնի քիմի գումարն
էրնէսթ, որ 72 տարեկան է և տու-
րիէ մը ի վեր այրի, պիտի ամուս-
նանայ Հանովերի Մարի իշխանու-
հին հետ, որ 49 տարեկան է։

ԱՅԼ ԵՐ ԱՅԼԵ

== Ամերիկայի խաղաղ սեռն
զարմանալի յառաջագիւտութիւն
կրնէ գործնական աշխարհի մէջ։
1870ին, մէկ ճարտարապետ կին
կար, արդ 33. յայտնում 442 զը-
ծագրելու քանդակիչ, արդ 16000.
յայտնում 692 զերտասանութիւն, արդ
3863. ի սկզբն իշխալ տարւոյն
1859 կանայք ու օրիորդք խմբա-
գրական գործով կը զբաղէին. այ-

մը յօրիներ է, յորում գլխաւորա-
կը ներկայացունէ իրեն տիկին մը
խաղաղիկ ու անգործ՝ սպիտակ
առաքատաւոր նաւերէ և այլ ա-
մենապարկ բարիքներէ շրջապատ-
եալ. թէ՛ անկողնի այս բարեբա-
տութեան վրայ նախանշող շատ մը
աղբեր՝ սպառազինեալ՝ կուգին
յարձակել անոր վրայ, որ չունի
ո՛րէն գէշք ու զրահ՝ ինքզինքը
պաշտպանելու համար. սակայն
յանկարծ ահաւեր առիւծ մը կը
գառնայ, կ'ընէ կը կանգնի, մա-
գիւնը կ'երկարացունէ, ահաւոր
ձայն մը կ'արձակէ, և յարձակել
ուզողներուն ամենքն ալ սոսկա-
լով ցան ու ցիւր կըլլան կը փախ-
չին. և թէ՛ այս յաղագիւտութեան
եալը, առիւծն կը քաշուի, դարձ-
եալ իրեն խաղաղիկ տիկին կ'ը-
նէ, և խաղաղութեան ապահովե-
լուն վրայ ուրախանալով՝ յաղթա-
կան ներքոյն կ'երգէ։ Բանաս-
տեղծին այս խորհրդարանը քերթ-
ուածը այժմ՝ միլիոններով կը
տպուի կը վաճառուի բոլորեւեակ
Անգղիոյ և ուրիշ երկրացի մէջ։

== Շախմատի առաջնորդական
օգոստէնը։ Գերմանիոյ մէջ նշանա-
ւոր բիշոփ ու քիմիագէտ մը հրատա-
րակելով շախմատի առաջնորդական
հանգամանաց վերաբերեալ հետազո-
տութիւնները՝ կը ծանուցանէ թէ չա-
քար մարմնոյն զօրութիւնը պահպա-
նող անդամք ունեւոր մէջ, և ու-
ղիւ չէ՝ այն հանրային կարծեք թէ
սպիտակները կը փառացունեն։ Շախմատ
կրնէ, ամէն կենդանի կը սիրէ, եթէ
անգամ մը ճաշակն առնու։ Տեսայ ձի
մը, որ իրեն տրուած կտոր մը շախ-
մատ մէկ ժամէ աւելի իրենին մէջ վեր-
ադրենով մեծ հաճոյք կը զգայ ու
կը զուարթանայ։ Կան մարդկային
սպիտակ, որ անտեղեկ են շախմատի
ճաշակին, ինչպէս էր քիմիագէտը, բայց
եթէ ասոնց ալ կտոր մը շախմատ տըր-
ուի, անտարակոյ՝ շատ հաճոյք պիտի
զգան, և պիտի սկսին զործածել
զայն։ Մտերմ Գերմանիոյ մէջ խոր-
հրդարան է որ՝ եթէ զօրաց, մանաւանդ
պատերազմի ժամանակ, շախմատ տըր-
ուի՝ անշուշտ և եթէ՛ զօրութիւն կուտայ
անոնց։ Այս փորձն եղեր է զինուո-
րական վերջին մարզանաց տեսն։ Տա-
ր տկարակող զինուոր զատեր, նախ
եօթը կտոր շախմատ տըրու են օրը,
հետզհետէ այս չափն աւելցուցեր, և
մարզանաց իրանակն եղբւր տեսն են
որ շախմատ չուտող տկարակող զին-
ուորիներէն շատ աւելի զօրաւոր ու
ճանաչելի են, և հետեւաբար հաս-
տատուել է թէ՛ զինուորական շախ-
մանց ժամանակ եթէ այսպիսի զինուո-
րաց քիչ մը շախմատ տըրու, իսկոյն
պիտի անցնին անօթութիւն ու տա-
րութիւնը, և հարկ չպիտի ըլլայ ու-
տելիք ու զինի զործածել։ Եւ ընդ-
հանրապէս՝ շախմատ կը զօրացունէ զի-
ններն, կը պահպանէ մարմնը ամէն
տեսակ յոյնութեանց ազդեցութենէ,
կը յարէ զերմանացի բժշկին՝ Արդ-
արդեօք ո՛րչափ կ'ուրախանան շախ-
մատի քիմիագէտն ու մանաւանդ ողջը,
տեսնելով այս նպատակաւ ծանօթու-
թիւնները։

== Յիշատակ արեւելեան զինուոր-
ային մը։ Գերմանիոյ մէջ նշանա-
ւոր բիշոփ ու քիմիագէտ մը հրատա-
րակելով շախմատի առաջնորդական
հանգամանաց վերաբերեալ հետազո-
տութիւնները՝ կը ծանուցանէ թէ չա-
քար մարմնոյն զօրութիւնը պահպա-
նող անդամք ունեւոր մէջ, և ու-
ղիւ չէ՝ այն հանրային կարծեք թէ
սպիտակները կը փառացունեն։ Շախմատ
կրնէ, ամէն կենդանի կը սիրէ, եթէ
անգամ մը ճաշակն առնու։ Տեսայ ձի
մը, որ իրեն տրուած կտոր մը շախ-
մատ մէկ ժամէ աւելի իրենին մէջ վեր-
ադրենով մեծ հաճոյք կը զգայ ու
կը զուարթանայ։ Կան մարդկային
սպիտակ, որ անտեղեկ են շախմատի
ճաշակին, ինչպէս էր քիմիագէտը, բայց
եթէ ասոնց ալ կտոր մը շախմատ տըր-
ուի, անտարակոյ՝ շատ հաճոյք պիտի
զգան, և պիտի սկսին զործածել
զայն։ Մտերմ Գերմանիոյ մէջ խոր-
հրդարան է որ՝ եթէ զօրաց, մանաւանդ
պատերազմի ժամանակ, շախմատ տըր-
ուի՝ անշուշտ և եթէ՛ զօրութիւն կուտայ
անոնց։ Այս փորձն եղեր է զինուո-
րական վերջին մարզանաց տեսն։ Տա-
ր տկարակող զինուոր զատեր, նախ
եօթը կտոր շախմատ տըրու են օրը,
հետզհետէ այս չափն աւելցուցեր, և
մարզանաց իրանակն եղբւր տեսն են
որ շախմատ չուտող տկարակող զին-
ուորիներէն շատ աւելի զօրաւոր ու
ճանաչելի են, և հետեւաբար հաս-
տատուել է թէ՛ զինուորական շախ-
մանց ժամանակ եթէ այսպիսի զինուո-
րաց քիչ մը շախմատ տըրու, իսկոյն
պիտի անցնին անօթութիւն ու տա-
րութիւնը, և հարկ չպիտի ըլլայ ու-
տելիք ու զինի զործածել։ Եւ ընդ-
հանրապէս՝ շախմատ կը զօրացունէ զի-
ններն, կը պահպանէ մարմնը ամէն
տեսակ յոյնութեանց ազդեցութենէ,
կը յարէ զերմանացի բժշկին՝ Արդ-
արդեօք ո՛րչափ կ'ուրախանան շախ-
մատի քիմիագէտն ու մանաւանդ ողջը,
տեսնելով այս նպատակաւ ծանօթու-
թիւնները։

== Միացեալ Նահանգաց զինուոր-
ային մը։ Գերմանիոյ մէջ նշանա-
ւոր բիշոփ ու քիմիագէտ մը հրատա-
րակելով շախմատի առաջնորդական
հանգամանաց վերաբերեալ հետազո-
տութիւնները՝ կը ծանուցանէ թէ չա-
քար մարմնոյն զօրութիւնը պահպա-
նող անդամք ունեւոր մէջ, և ու-
ղիւ չէ՝ այն հանրային կարծեք թէ
սպիտակները կը փառացունեն։ Շախմատ
կրնէ, ամէն կենդանի կը սիրէ, եթէ
անգամ մը ճաշակն առնու։ Տեսայ ձի
մը, որ իրեն տրուած կտոր մը շախ-
մատ մէկ ժամէ աւելի իրենին մէջ վեր-
ադրենով մեծ հաճոյք կը զգայ ու
կը զուարթանայ։ Կան մարդկային
սպիտակ, որ անտեղեկ են շախմատի
ճաշակին, ինչպէս էր քիմիագէտը, բայց
եթէ ասոնց ալ կտոր մը շախմատ տըր-
ուի, անտարակոյ՝ շատ հաճոյք պիտի
զգան, և պիտի սկսին զործածել
զայն։ Մտերմ Գերմանիոյ մէջ խոր-
հրդարան է որ՝ եթէ զօրաց, մանաւանդ
պատերազմի ժամանակ, շախմատ տըր-
ուի՝ անշուշտ և եթէ՛ զօրութիւն կուտայ
անոնց։ Այս փորձն եղեր է զինուո-
րական վերջին մարզանաց տեսն։ Տա-
ր տկարակող զինուոր զատեր, նախ
եօթը կտոր շախմատ տըրու են օրը,
հետզհետէ այս չափն աւելցուցեր, և
մարզանաց իրանակն եղբւր տեսն են
որ շախմատ չուտող տկարակող զին-
ուորիներէն շատ աւելի զօրաւոր ու
ճանաչելի են, և հետեւաբար հաս-
տատուել է թէ՛ զինուորական շախ-
մանց ժամանակ եթէ այսպիսի զինուո-
րաց քիչ մը շախմատ տըրու, իսկոյն
պիտի անցնին անօթութիւն ու տա-
րութիւնը, և հարկ չպիտի ըլլայ ու-
տելիք ու զինի զործածել։ Եւ ընդ-
հանրապէս՝ շախմատ կը զօրացունէ զի-
ններն, կը պահպանէ մարմնը ամէն
տեսակ յոյնութեանց ազդեցութենէ,
կը յարէ զերմանացի բժշկին՝ Արդ-
արդեօք ո՛րչափ կ'ուրախանան շախ-
մատի քիմիագէտն ու մանաւանդ ողջը,
տեսնելով այս նպատակաւ ծանօթու-
թիւնները։

== Միացեալ Նահանգաց զինուոր-
ային մը։ Գերմանիոյ մէջ նշանա-
ւոր բիշոփ ու քիմիագէտ մը հրատա-
րակելով շախմատի առաջնորդական
հանգամանաց վերաբերեալ հետազո-
տութիւնները՝ կը ծանուցանէ թէ չա-
քար մարմնոյն զօրութիւնը պահպա-
նող անդամք ունեւոր մէջ, և ու-
ղիւ չէ՝ այն հանրային կարծեք թէ
սպիտակները կը փառացունեն։ Շախմատ
կրնէ, ամէն կենդանի կը սիրէ, եթէ
անգամ մը ճաշակն առնու։ Տեսայ ձի
մը, որ իրեն տրուած կտոր մը շախ-
մատ մէկ ժամէ աւելի իրենին մէջ վեր-
ադրենով մեծ հաճոյք կը զգայ ու
կը զուարթանայ։ Կան մարդկային
սպիտակ, որ անտեղեկ են շախմատի
ճաշակին, ինչպէս էր քիմիագէտը, բայց
եթէ ասոնց ալ կտոր մը շախմատ տըր-
ուի, անտարակոյ՝ շատ հաճոյք պիտի
զգան, և պիտի սկսին զործածել
զայն։ Մտերմ Գերմանիոյ մէջ խոր-
հրդարան է որ՝ եթէ զօրաց, մանաւանդ
պատերազմի ժամանակ, շախմատ տըր-
ուի՝ անշուշտ և եթէ՛ զօրութիւն կուտայ
անոնց։ Այս փորձն եղեր է զինուո-
րական վերջին մարզանաց տեսն։ Տա-
ր տկարակող զինուոր զատեր, նախ
եօթը կտոր շախմատ տըրու են օրը,
հետզհետէ այս չափն աւելցուցեր, և
մարզանաց իրանակն եղբւր տեսն են
որ շախմատ չուտող տկարակող զին-
ուորիներէն շատ աւելի զօրաւոր ու
ճանաչելի են, և հետեւաբար հաս-
տատուել է թէ՛ զինուորական շախ-
մանց ժամանակ եթէ այսպիսի զինուո-
րաց քիչ մը շախմատ տըրու, իսկոյն
պիտի անցնին անօթութիւն ու տա-
րութիւնը, և հարկ չպիտի ըլլայ ու-
տելիք ու զինի զործածել։ Եւ ընդ-
հանրապէս՝ շախմատ կը զօրացունէ զի-
ններն, կը պահպանէ մարմնը ամէն
տեսակ յոյնութեանց ազդեցութենէ,
կը յարէ զերմանացի բժշկին՝ Արդ-
արդեօք ո՛րչափ կ'ուրախանան շախ-
մատի քիմիագէտն ու մանաւանդ ողջը,
տեսնելով այս նպատակաւ ծանօթու-
թիւնները։

== Միացեալ Նահանգաց զինուոր-
ային մը։ Գերմանիոյ մէջ նշանա-
ւոր բիշոփ ու քիմիագէտ մը հրատա-
րակելով շախմատի առաջնորդական
հանգամանաց վերաբերեալ հետազո-
տութիւնները՝ կը ծանուցանէ թէ չա-
քար մարմնոյն զօրութիւնը պահպա-
նող անդամք ունեւոր մէջ, և ու-
ղիւ չէ՝ այն հանրային կարծեք թէ
սպիտակները կը փառացունեն։ Շախմատ
կրնէ, ամէն կենդանի կը սիրէ, եթէ
անգամ մը ճաշակն առնու։ Տեսայ ձի
մը, որ իրեն տրուած կտոր մը շախ-
մատ մէկ ժամէ աւելի իրենին մէջ վեր-
ադրենով մեծ հաճոյք կը զգայ ու
կը զուարթանայ։ Կան մարդկային
սպիտակ, որ անտեղեկ են շախմատի
ճաշակին, ինչպէս էր քիմիագէտը, բայց
եթէ ասոնց ալ կտոր մը շախմատ տըր-
ուի, անտարակոյ՝ շատ հաճոյք պիտի
զգան, և պիտի սկսին զործածել
զայն։ Մտերմ Գերմանիոյ մէջ խոր-
հրդարան է որ՝ եթէ զօրաց, մանաւանդ
պատերազմի ժամանակ, շախմատ տըր-
ուի՝ անշուշտ և եթէ՛ զօրութիւն կուտայ
անոնց։ Այս փորձն եղեր է զինուո-
րական վերջին մարզանաց տեսն։ Տա-
ր տկարակող զինուոր զատեր, նախ
եօթը կտոր շախմատ տըրու են օրը,
հետզհետէ այս չափն աւելցուցեր, և
մարզանաց իրանակն եղբւր տեսն են
որ շախմատ չուտող տկարակող զին-
ուորիներէն շատ աւելի զօրաւոր ու
ճանաչելի են, և հետեւաբար հաս-
տատուել է թէ՛ զինուորական շախ-
մանց ժամանակ եթէ այսպիսի զինուո-
րաց քիչ մը շախմատ տըրու, իսկոյն
պիտի անցնին անօթութիւն ու տա-
րութիւնը, և հարկ չպիտի ըլլայ ու-
տելիք ու զինի զործածել։ Եւ ընդ-
հանրապէս՝ շախմատ կը զօրացունէ զի-
ններն, կը պահպանէ մարմնը ամէն
տեսակ յոյնութեանց ազդեցութենէ,
կը յարէ զերմանացի բժշկին՝ Արդ-
արդեօք ո՛րչափ կ'ուրախանան շախ-
մատի քիմիագէտն ու մանաւանդ ողջը,
տեսնելով այս նպատակաւ ծանօթու-
թիւնները։

== Միացեալ Նահանգաց զինուոր-
ային մը։ Գերմանիոյ մէջ նշանա-
ւոր բիշոփ ու քիմիագէտ մը հրատա-
րակելով շախմատի առաջնորդական
հանգամանաց վերաբերեալ հետազո-
տութիւնները՝ կը ծանուցանէ թէ չա-
քար մարմնոյն զօրութիւնը պահպա-
նող անդամք ունեւոր մէջ, և ու-
ղիւ չէ՝ այն հանրային կարծեք թէ
սպիտակները կը փառացունեն։ Շախմատ
կրնէ, ամէն կենդանի կը սիրէ, եթէ
անգամ մը ճաշակն առնու։ Տեսայ ձի
մը, որ իրեն տրուած կտոր մը շախ-
մատ մէկ ժամէ աւելի իրենին մէջ վեր-
ադրենով մեծ հաճոյք կը զգայ ու
կը զուարթանայ։ Կան մարդկային
սպիտակ, որ անտեղեկ են շախմատի
ճաշակին, ինչպէս էր քիմիագէտը, բայց
եթէ ասոնց ալ կտոր մը շախմատ տըր-
ուի, անտարակոյ՝ շատ հաճոյք պիտի
զգան, և պիտի սկսին զործածել
զայն։ Մտերմ Գերմանիոյ մէջ խոր-
հրդարան է որ՝ եթէ զօրաց, մանաւանդ
պատերազմի ժամանակ, շախմատ տըր-
ուի՝ անշուշտ և եթէ՛ զօրութիւն կուտայ
անոնց։ Այս փորձն եղեր է զինուո-
րական վերջին մարզանաց տեսն։ Տա-
ր տկարակող զինուոր զատեր, նախ
եօթը կտոր շախմատ տըրու են օրը,
հետզհետէ այս չափն աւելցուցեր, և
մարզանաց իրանակն եղբւր տեսն են
որ շախմատ չուտող տկարակող զին-
ուորիներէն շատ աւելի զօրաւոր ու
ճանաչելի են, և հետեւաբար հաս-
տատուել է թէ՛ զինուորական շախ-
մանց ժամանակ եթէ այսպիսի զինուո-
րաց քիչ մը շախմատ տըրու, իսկոյն
պիտի անցնին անօթութիւն ու տա-
րութիւնը, և հարկ չպիտի ըլլայ ու-
տելիք ու զինի զործածել։ Եւ ընդ-
հանրապէս՝ շախմատ կը զօրացունէ զի-
ններն, կը պահպանէ մարմնը ամէն
տեսակ յոյնութեանց ազդեցութենէ,
կը յարէ զերմանացի բժշկին՝ Արդ-
արդեօք ո՛րչափ կ'ուրախանան շախ-
մատի քիմիագէտն ու մանաւանդ ողջը,
տեսնելով այս նպատակաւ ծանօթու-
թիւնները։

== Միացեալ Նահանգաց զինուոր-
ային մը։ Գերմանիոյ մէջ նշանա-
ւոր բիշոփ ու քիմիագէտ մը հրատա-
րակելով շախմատի առաջնորդական
հանգամանաց վերաբերեալ հետազո-
տութիւնները՝ կը ծանուցանէ թէ չա-
քար մարմնոյն զօրութիւնը պահպա-
նող անդամք ունեւոր մէջ, և ու-
ղիւ չէ՝ այն հանրային կարծեք թէ
սպիտակները կը փառացունեն։ Շախմատ
կրնէ, ամէն կենդանի կը սիրէ, եթէ
անգամ մը ճաշակն առնու։ Տեսայ ձի
մը, որ իրեն տրուած կտոր մը շախ-
մատ մէկ ժամէ աւելի իրենին մէջ վեր-
ադրենով մեծ հաճոյք կը զգայ ու
կը զուարթանայ։ Կան մարդկային
սպիտակ, որ անտեղեկ են շախմատի
ճաշակին, ինչպէս էր քիմիագէտը, բայց
եթէ ասոնց ալ կտոր մը շախմատ տըր-
ուի, անտարակոյ՝ շատ հաճոյք պիտի
զգան, և պիտի սկսին զործածել
զայն։ Մտերմ Գերմանիոյ մէջ խոր-
հրդարան է որ՝ եթէ զօրաց, մանաւանդ
պատերազմի ժամանակ, շախմատ տըր-
ուի՝ անշուշտ և եթէ՛ զօրութիւն կուտայ
անոնց։ Այս փորձն եղեր է զինուո-
րական վերջին մարզանաց տեսն։ Տա-
ր տկարակող զինուոր զատեր, նախ
եօթը կտոր շախմատ տըրու են օրը,
հետզհետէ այս չափն աւելցուցեր, և
մարզանաց իրանակն եղբւր տեսն են
որ շախմատ չուտող տկարակող զին-
ուորիներէն շատ աւելի զօրաւոր ու
ճանաչելի են, և հետեւաբար հաս-
տատուել է թէ՛ զինուորական շախ-
մանց ժամանակ եթէ այսպիսի զինուո-
րաց քիչ մը շախմատ տըրու, իսկոյն
պիտի անցնին անօթութիւն ու տա-
րութիւնը, և հարկ չպիտի ըլլայ ու-
տելիք ու զինի զործածել։ Եւ ընդ-
հանրապէս՝ շախմատ կը զօրացունէ զի-
ններն, կը պահպանէ մարմնը ամէն
տեսակ յոյնութեանց ազդեցութենէ,
կը յարէ զերմանացի բժշկին՝ Արդ-
արդեօք ո՛րչափ կ'ուրախանան շախ-
մատի քիմիագէտն ու մանաւանդ ողջը,
տեսնելով այս նպատակաւ ծանօթու-
թիւնները։

== Միացեալ Նահանգաց զինուոր-
ային մը։ Գերմանիոյ մէջ նշանա-
ւոր բիշոփ ու քիմիագէտ մը հրատա-
րակելով շախմատի առաջնորդական
հանգամանաց վերաբերեալ հետազո-
տութիւնները՝ կը ծանուցանէ թէ չա-
քար մարմնոյն զօրութիւնը պահպա-
նող անդամք ունեւոր մէջ, և ու-
ղիւ չէ՝ այն հանրային կարծեք թէ
սպիտակները կը փառացունեն։ Շախմատ
կրնէ, ամէն կենդանի կը սիրէ, եթէ
անգամ մը ճաշակն առնու։ Տեսայ ձի
մը, որ իրեն տրուած կտոր մը շախ-
մատ մէկ ժամէ աւելի իրենին մէջ վեր-
ադրենով մեծ հաճոյք կը զգայ ու
կը զուարթանայ։ Կան մարդկային
սպիտակ, որ անտեղեկ են շախմատի
ճաշակին, ինչպէս էր քիմիագէտը, բայց
եթէ ասոնց ալ կտոր մը շախմատ տըր-
ուի, անտարակոյ՝ շատ հաճոյք պիտի
զգան, և պիտի սկսին զործածել
զայն։ Մտերմ Գերմանիոյ մէջ խոր-
հրդարան է որ՝ եթէ զօրաց, մանաւանդ
պատերազմի ժամանակ, շախմատ տըր-
ուի՝ անշուշտ և եթէ՛ զօրութիւն կուտայ
անոնց։ Այս փորձն եղեր է զինուո-
րական վերջին մարզանաց տեսն։ Տա-
ր տկարակող զինուոր